

Nikoli dokončana zgodba...

15. Forum odličnosti in mojstrstva Otočec 2003 in njegova tema »Slovenija kot vir odličnih izdelkov in storitev v procesih globalizacije«

Povzetek

Organizacije civilne družbe so pomembna povezava volivcev s politiko, oblastjo, stroko in nadzorom, pomembne predvsem zaradi množice novih zamisli, ki se rojevajo iz interesa, razmišljanja in izkušenj ljudi. Društvo ekonomistov Dolenjske in Bele krajine je eno od žarišč civilne družbe v Dolenjski regiji, kotišče za ljudi in delovanje države pomembnih idej praktičnega značaja, verni spremljevalec novih vrednot, družbenih in gospodarskih dosežkov v svetu ter dolgoletni posrednik za prenos tega znanja v regijo ter promocijo regije v znanstvenih, strokovnih, kulturnih in poslovnih okoljih sveta. Vsakoletni Forum odličnosti in mojstrstva na Otočcu si prizadeva obogatiti teorijo in prakso naše družbene, gospodarske in osebne odličnosti. Letošnji Forum je svojo pozornost usmeril zlasti v Slovenijo kot vir odličnih izdelkov in storitev v procesih globalizacije

Ključne besede: odličnost, mojstrstvo, model slovenske odličnosti

Pomemben kulturni dogodek

Svoje poslanstvo uresničuje društvo tudi tako, da že 15 let skrbi za delovanje Foruma odličnosti in mojstrstva. Začetek letošnjega Foruma na Otočcu je bil v prvi vrsti pomemben kulturni dogodek, na katerem so se gospodarstvenikom predstavile odlične trebanjske Ragle, mlade pevke v belih štikanih oblekah, posutih s svežim cvetjem, ki pojejo pripovedne narodne pesmi in včasih tudi zaigrajo na ljudska glasbila. Z mojstrskim petjem slovenskih narodnih pesmi so Raglice posredno opozorile na bogato in v svetu že spoštovano starodavno ljudsko izročilo, ki je pomembno vgrajeno v identiteto današnje Slovenije.

Predsednik Državnega sveta **Janez Sušnik**, slavnostni uvodničar, je povzel rezultate dosedanjega dela Foruma in menil, da ta stalno išče ustrezne odgovore na vprašanja, ki jih porajajo izredno razburkane razmere v gospodarstvu, kulturi, znanosti, umetnosti in drugih človekovih dejavnostih. Ocenil je, da je zlasti opazen prispevek foruma k povezovanju ekonomije s kulturo ter iskanju novih pristopov za polno zaposlenost in nadpovprečno kakovost. V dobro Foruma govori nadalje dejstvo, da ni nikoli pristal na majhnost in neznatnost Slovenije in je v ospredje postavljaj potrebo po viziji, filozofiji in strategiji naroda. Forum si lahko šteje v čast, da je med prvimi spoznal, da so standardi kakovosti samo izhodišče uspešnosti, velja pa le tisto, kar je vsaj nekoliko nad povprečjem. S temi ugotovitvami je Forum nemalo prispeval k promociji slovenskega priznanja za poslovno odličnost. Od vsega začetka je bil Forum odprt v slovenski in širši prostor s prepričanjem, da je vsak Slovenec dragotina in da v vsakem tlijo iskre odličnosti in mojstrstva. Petnajst zbornikov 180 avtorjev in preko 1.700 predvsem mladih prisotnih strokovnjakov na Forumu je lahko v ponos tako organizatorjem kot državi. Te ocene predsednika Državnega zbora so pomembno priznanje in spodbuda društvu, Zvezi ekonomistov Slovenije in Območni zbornici Novo mesto.

Krona kulturnega dogodka ob otvoritvi letošnjega Foruma pa je bila podelitev njegove Velike nagrade odličnosti in mojstrstva Otočec 2003. Podeljena je bila prof. dr. **Aleksandri Kornhauser** za katero je prof. dr. Miha Japelj v predstavitvi nagrajenke dejal, da spada v sam vrh zelo uspešnih slovenskih intelektualck, ki jo krasijo njene značilne osebnostne lastnosti: pogum, vztrajnost, požrtvovalnost, odločnost, trma, ponos, ljubezen do slovenščine, samozavest, spoštljiv odnos do mladih, nepopustljivost, smisel za organizacijo in humanost. Nagrada ji je bila podeljena za njeno raziskovalno in izobraževalno delo na področju kemije saj je vzgojila več sto diplomantov, napisala 20 knjig in posebno serijo knjig za najmlajše pod naslovom »Pamet je boljša kot žamet«, objavila preko 200 znanstvenih in strokovnih člankov ter organizirala 65 mednarodnih seminarjev v 83-tih državah s preko 3 tisoč udeleženci. V svetu se je uveljavila zlasti s sodelovanjem v projektih za trajnostni razvoj v okviru UNESCO, UNDP in UNIDO ter delovanjem v Svetovni akademiji znanosti in umetnosti in Mednarodni komisiji za izobraževanje v 21. stoletju. Nagrado, simbolizirano s skulpturo »Muza dveh svetov« umetnika Stoparja, je doktorici izročil predsednik Državnega sveta.

Cilji letošnjega Foruma

Letošnji Forum je sledil pomembnim in svojevrstnim ciljem. Popolna novost je bil poskus oblikovanja modela slovenske odličnosti, ki bi ga vgrajevali vsi v vse svoje globalizacijske procese in okvirje. Z iskanjem odgovorov na vprašanja, kako so naše gospodarske in druge zmogljivosti povezane med seboj, z Evropo oziroma svetom se je Forum zavzemal za tak organizacijski razvoj družbe, ki bo omogočal medsebojne odnose polne spoštovanja drug do drugega, spodbujanje optimizma ter pozitivne naravnosti, kar vse vodi do ustvarjalne klime za odlične izdelke in storitve.

Odličnost znanosti

Na Forumu je prvi podal svoje misli akad. prof. dr. **Boštjan Žekša**, predsednik SAZU, o odlični znanosti in njenih prispevkih k odličnosti gospodarstva, družbe in države. Znanost mora biti odlična ker sicer ne prispeva k poglobljanju človeškega znanja in razumevanja, ampak prej zavaja in škoduje. Prava znanost je zato lahko samo odlična v svetovnem merilu, če uspešno sodeluje pri vzgoji mladih znanstvenikov in strokovnjakov, prenaša tuje znanstvene in strokovne dosežke k nam, prispeva k svetovnemu razvoju znanosti in znanja in omogoča uspešen razvoj gospodarstva ter družbe. Za znanstveno odličnost države je pomembno, koliko odličnih znanstvenikov država ima in kakšna je njena znanstvena moč v celoti in v povprečju. Število objav člankov slovenskih znanstvenikov v mednarodnih znanstvenih revijah je dosegla evropsko povprečje toda trikrat manjše od povprečja Evrope je število citatov, ko tuji avtorji v svojih delih omenjajo ali navajajo naša dela. Iz tega sledi, da je naša znanstvena produkcija primerna, da pa kakovost še ni ustrezna. Težji problem je sodelovanje znanosti, univerze in institutov z gospodarstvom in širšo družbo ker so zahteve do znanosti postale bistveno hujše, pa tudi zaradi težav s financiranjem znanstvenega dela in ne upoštevanja koristnosti znanstvenega dosežka kot kriterija za ocenjevanje znanstvene uspešnosti. Visokošolski študij postaja vse bolj privilegij in prevečkrat nedostopen tistim, ki so sposobni študirati, zato 50%-ni osip in predolg čas študija (8 let). Za doseganje odličnosti v znanosti in visokem šolstvu so v Sloveniji potrebne korenite spremembe na podlagi nacionalne strateške usmeritve dosežene s širokim konsenzom.

Matjaž Hanžek je Forum z izvrstnimi primerjavami opozoril na poslabševanje kakovosti življenja v sedanjem načinu spreminjanja ekonomije. V tranzicijskih državah se na socialnem področju skuša preprečiti zlom delovanja vsaj minimalnih zaščitnih socialnih funkcij. Z razslojevanjem družbe nastaja nov zelo majhen a izjemno bogat sloj, ki pridobiva vso gospodarsko in politično moč, s tem pa možnost usmerjanja nadaljnjega razvoja celotne družbe po svojih merilih in apetitih. Drugi, večinski sloj je brezpraven, reven in brez vsake ekonomske in družbene moči. Posledice sprememb v ekonomiji se kažejo v večji splošni umrljivosti, umrljivosti dojenčkov, upadanju bralne sposobnosti osnovnošolcev in na drugih področjih, ki označujejo kakovost življenja.

Odličnost tranzicije

Odličnost v kontekstu tranzicije bi bila sposobnost vladujoče elite, da družbo pripelje skozi večje preobrate, ne da bi ji pri tem ljudje umirali, ne da bi večina prebivalstva izgubila dostojanstvo in upanje, ne da bi ljudje živeli pod pragom revščine.

Kakovost življenja je opredeljeno tudi z zdravjem prebivalstva, ki ni odvisno samo od usposobljenih zdravstvenih institucij pač pa predvsem od bivalnih prostorov, izobrazbe, hrane, dohodkov, stabilnega ekosistema, miru ter socialne pravičnosti in enakopravnosti. Različna raven družbenega in ekonomskega razvoja posamezne države se zato kaže v različni ravni zdravja, ki skupno s kulturnimi vplivi odraža življenjski slog prebivalcev. Napačen življenjski slog povečuje smrtnost in akutna obolenja. Odličnost bi bila na individualni ravni odgovornost do sebe in drugih, odločanje o načinu življenja, ki nas varuje, zmanjšuje dejavnike tveganja, odgovornosti do okolja. Odličnost na družbeni ravni pa bi bila odgovornost države za kreiranje programov, ki čim večjemu deležu prebivalstva zagotavljajo plačano delo, socialne programe, zdravstveni sistem...

Posledice neenakosti v družbi

Neoliberalistični koncept vodenja ekonomije pogloblja nasprotja med revnimi in bogatimi ter med delom in kapitalom kar povečuje neenakost in revščino ter posredno zmanjšuje kakovost življenja. Nova razvojna teorija se zato zavzema za »igro s pozitivno vsoto, v kateri vsi igralci dobijo«. Pri tem se blažijo zlasti nasprotja med učinkovitostjo ekonomije in enakostjo prebivalstva. Odgovoriti je potrebno na vprašanje ali sistem nagrad in kazni dejansko spodbuja prizadevanja in ali gredo ta prizadevanja v družbeno korist? Po avtorjevem mnenju svet potrebuje pravičnost, ne dobrodelnost. Meddržavne analize kažejo, da so družbe, ki so zelo neenake glede na dohodek ali premoženje, politično in socialno manj stabilne, imajo nižje deleže investicij in počasnejšo rast. Neenakost rahlja socialno tkivo in znižuje kakovost življenja s tem, da poslabšuje zdravje državljanov in njihovo znanje ter povečuje kriminal. Socialni problemi, ki izhajajo iz neenakosti povečujejo neposredne finančne stroške države in zmanjšujejo socialni kapital, povezanost posameznika z družbo in njegovo motiviranost za delo. Ta dejstva pa so tesno povezana s spoštovanjem človekovih pravic kot ključno dimenzijo odličnosti.

O vprašanjih odličnosti ljudi ter stopnjah zblízevanja v splošnih in poslovnih razmerjih je na Forumu razmišljal prof. dr. **Ivan Turk** in svoje zaključke tudi tokrat podkrepil s številnimi izreki ljudske modrosti različnih narodov. Posameznik se srečuje z ljudmi med katerimi je manjši del njegovih znancev, med njimi njegovi

tovariši, pa tudi nekaj prijateljev. Kakšne so njihove značilnosti in kako presojo njihovo odličnost ter kako se sami obnašamo do njih, da bi to bilo skladno z načeli odličnosti, če upoštevamo, da so znaki odličnosti pri človeku izobraženost, olikanost, preudarnost, prizadevnost, izvirnost, zanesljivost, podjetnost, voditeljskost, pravičnost, resnicoljubnost, poštenost, plemenitost in samozavednost? Sodila, ki jih uporabljamo za presojo odličnosti znanca ali svojega odnosa do njega, izhajajo iz naše lastne kulturne razvitosti kot človeka, ki si prizadeva biti odličen.

Poznanstva

Pri znancu lahko zasledimo namesto poštenja - *prevarantstvo*, resnicoljublja – *hinavščino*, pravičnosti – *zavistnost*, torej lastnosti, ki nas zavajajo v zmoti, prikazovanje drugačnosti, kot v resnici je in v nezadovoljstvo znanca, če nekaj imamo kar on nima. »Znanec je nekdo, ki ga zadosti poznaš, da si denar od njega sposodiš, a ga premalo poznaš, da bi mu mogel denar posoditi« postreže avtor s hudomušno pripombo Ambroze Bierce-ja in številnimi ljudskimi pregovori na temo zavisti, prevarantstva in hinavščine. Ker pri znancih ne gre za kakšne tesnejše stike, spoznani nasprotni znaki od njihove odličnosti napotujejo le k temu, koga se je koristno izogibati. Poznanstvo lahko olajša vzpostavitev poslovnega razmerja. Čim bolj se poznamo, tem bolj si lahko zaupamo in je zato odličnost znancev pomembna sestavina vzpostavljanja in ohranjanja poslovnih razmerij v prid svoji organizaciji iz česar je odličnost znancev večinoma znak njihove visoke poslovne morale.

Tovarištvo

Tovarištvo je razmerje med tovariši, ki lahko preraste v zavest o povezanosti z njimi in v pripravljenost pomagati jim, pri čemer pod pojmom tovariš razumemo človeka, s katerim nas povezuje enak poklicni položaj ali pripadnost isti skupini in se najpogosteje pojavlja v povezavi s poslovnimi razmerji v okviru iste organizacije ali z drugimi organizacijami. Za dober potek poslov je celo zelo pomembna zavest o tovarištvu. Biti tovariš pomeni ne gledati samo nase, temveč poznati tudi obveze do drugih, čeprav niso zapisane s pravnimi, temveč zgolj z moralnimi pravili. Z bližjimi tovariši nas povezuje tudi naklonjenost, čeprav pred njim ne razkrivamo svojih čustev. Poslovni tovariš je tisti s katerim smo poslovno povezani in si medsebojno pomagamo, torej ravnamo več kot zgolj opravimo vsakokratni posel. Ravno na takem tovarištvu pa je zasnovana tudi odličnost pri normalnih poslovnih razmerjih. Poleg sodil za ocenjevanje odličnosti znanca je potrebno upoštevati pri oceni tovariša še zanesljivost, preudarnost, prizadevnost in voditeljstvo, kadar pa gre za nadrejenost ali podrejenost tovarišev pa tudi odsotnost *grobosti*, *nedostopnosti* in *nadležnosti*. »Navada ustvarja vez med tovarišema, celo med železom in pilo« osvetli avtor tovarištvo z arabskim pregovorom in kot po navadi dodaja še številne druge izreke. Pomembno pa je tudi, da tovarištvo v poslovnih razmerjih ne zaide v pridobivanje poslov pod prednostnimi okoliščinami z osebnim okoriščanjem ali v podpiranje nekoga ne glede na njegove dejanske sposobnosti. Prav tako ni spregledati obstoj takšne skrajnosti, ki jo na tovariški podlagi predstavlja kaka hudodelska družba s svojim delovanjem, ki ima obliko povsem formalnih poslovnih stikov.

Prijateljstvo

Prijateljstvo je nadgradnja poznanstva in tovarištva v povsem novo kakovost. Prijatelj je človek s katerim nas povezuje medsebojna privlačnost podkrepljena s sorodnostjo razmišljanja in čustvovanja kar vodi do medsebojnega zaupanja, iskrenosti, vpliva in pomoči. Nastane možnost močnega medsebojnega vplivanja tako, da te slab prijatelj lahko potegne navzdol in dober dvigne. Šele bližjemu prijatelju pa lahko odkriješ tudi zadeve, ki so povezane s čustvi. Pri poslovnih prijateljih gre predvsem za poslovno iskrenost, zaupnost in medsebojno pomoč v okviru razmerij pri poslovanju. Sodila ocenjevanja odličnosti prijateljev so najzahtevnejša; poleg že navedenih sodil za ocenjevanje odličnosti znancev in tovarišev, upoštevamo še nove znake odličnosti kot so izobraženost, izvirnost, podjetnost, plemenitost in samozavednost. Vsi takšni znaki odličnosti nas ob prijateljstvu spodbujajo in pripomorejo k naši osebni rasti. Pri ocenjevanju odličnosti bližjih prijateljev intenziviramo obravnavo navedenih znakov in smo še pozorni na nasprotja od njih kot so nižja kulturnost, nespodbudnost, obotavljivost, jezljivost, domišljavost in podobno. Tako v notranjih kot v zunanjih poslovnih razmerjih ima prijateljstvo poleg pozitivnih tudi številne negativne posledice. Pri zunanjih razmerjih lahko prijateljstvo med osebama, ki sicer predstavljata in zastopata različni organizaciji v poslu, povzroča škodo vsaj eni od obeh organizacij, sam posel pa ne more več imeti oznake neoporečnosti. V notranjih poslovnih razmerjih lahko nastane domačnost kot lastnost prijateljstva in lahko zakriva tudi hujše nepravilnosti.

Če pelje lestvica medsebojnega zbliževanja in povezovanja od znanca so bližjega prijatelja, pa ni mogoče pričakovati, da bo nujno enako peljala tudi lestvica kakovosti poslovnih razmerij in neoporečnosti poslov. Ta lestvica največkrat doseže svoj vrh v tovarištvu, a lahko že na tej stopnji začne upadati zaradi interesov tistih, ki so včlanjeni v kako združbo, ali posebnih osebnih interesov pod potuho takšnega včlanjenja. Še nižjo raven doseže pri prijateljskih in ožjih sorodstvenih interesih, ki lahko vodijo do bistvenih odmikov od načel poslovne

morale ter se nehajo v obliki takšnega ali drugačnega okoriščanja na škodo drugih ali s takšno ali drugačno obliko korupcije kot posledka zblizanih medsebojnih razmerij. Medtem ko je v nekaterih primerih pravna pozornost omejena zgolj na nedopustnost sorodstvenih povezav, jo izkušnje ljudi spoznavno širijo še na nedopustnost prijateljskih povezav in povezav v okviru pripadnosti isti somišljenjski, politični ali interesni združbi. Stremljenje po odličnosti posameznika pa lahko zaradi njegovih slabosti po sodilu vesplošno razumljene moralnosti navkljub drugim krepostim, vodi do pojava negativne sodbe o njem.

Prof. dr. **Meta Zagorc** je na Forumu osvetlila poti do odličnosti bivanja in pri tem uvodoma izhajala iz mnenja pisca uspešnice »Brezmejna moč mišljenja« Brian Tracy-a, da se »Blagostanje in priložnosti nahajajo v nas samih, v naših mislih, ne pa v stvareh, ki jih imamo, ali okoliščinah v katerih se nahajamo«. Izjemna rast informacij, tehnologije in konkurence so na eni strani vir napredka, na drugi pa tudi neravnovesij v naših življenjih. Na eni strani se pojavljata uspešnost, »velike kariere«, na drugi pa utesnjenost in pritiski, ki jih rojeva nenehna konkurenca, večna tekmovalnost in odgovornosti, strah. Kako kljubovati?

Fit stil življenja

Izsledki raziskav kažejo, da je človekovemu telesu potrebno gibanje in sprostitvev. Športna vadba zato postaja integralni del življenja, ki ga predpisujejo tudi zdravniki in postaja osrednji del prostega časa pri čemer gre za uravnovešenost fizičnih, psihičnih, mentalnih in duhovnih komponent življenja. O odličnosti v športu je možno govoriti le, če se veliko pozornosti posveti njegovemu doživljanju, kot izvirno človekovi zmožnosti za dojemanje dogajanj okrog nas in v nas samih. Sodobni trendi v športu so zato usmerjeni v dejavnosti v katerih se vsi vidiki prepletajo in pri katerih ne gre zgolj za telesne napore pač pa tudi za doživljanje narave (golf, pohodništvo, jadranje), za uživanje ob glasbeni spremljavi (ples, aerobike) in za doživljanje gibanja samega (joga, kreativna vizualizacija).

Sodobna vadba

Sodobna vadba je manj intenzivna in posveča več pozornosti umirjenemu zavedanju pretokov energije v telesu, aktivnemu zavedanju misli in koncentracije pri izvedbi posameznih gibanj. Večina znanja o integraciji uma in giba prihaja iz vzhoda, ki pa ga zahod prilagaja sodobnim spoznanjem v športu. Vadba temelji na predpostavki, da določene zvrsti fizične in mentalne aktivnosti povzročajo pozitivno gibanje vitalne življenjske energije. Prav tako kot naravo in ves zunanji svet, lahko telo doživljamo še na intuitiven način, ki ima enake lastnosti kot čutenje. Velikega pomena je občutenje in osvobajanje notranjega toka energije, vzpodbujanje intuitivne senzibilnosti in ozaveščanje sposobnosti harmoniziranja, kjer se »notranje borbe« spremenijo v »ples gibajočih občutij«. Vitalnega pomena za električne signale med možgani in celicami je količina kisika; povečane količine povzročijo, da so celice sposobne bolj shranjevati in vzpostavljati informacije kar izboljšuje spomin in koncentracijo. Mnogo bolje kot zahod poznajo vzhodna ljudstva telo, njegovo delovanje ter harmonizacijo uma in telesa, predvsem Taoistični mojstri in starodavni indijski rišiji. Razvili so načine za ohranitev zdravja kot so joga in različne zvrsti meditacije.

Obvladovanje časa

Kar naprej se nam obeta kakšno delo, hitimo, vestno opravljamo vsakdanje naloge in tik preden izmučeni popadamo v postelje ugotovimo, da spet nismo imeli časa zase. Če je res, da je »čas vreden več kot denar« ga moramo skrbno nalagati in ga znati kar se da najbolje »obračati«, ker ga ne moremo kupiti, ne uskladiščiti, ne pomnožiti in ne povrniti. Samo teče in je življenje samo. Včasih stopnja obvladovanja časa pomeni pot do uspeha, če za njim stoji življenjski koncept z cilji. Ko so cilji jasni, na nek način vzpostavimo neposredno povezavo med obvladovanjem nalog in aktivnosti na eni strani ter osebnim zadovoljstvom in lastnim napredovanjem na drugi strani. Kadar predolgo sprejemamo cilje, se nam čestokrat zgodi, da se sploh ne odločimo. Kadar »filozofiranje« prinaša zadovoljstvo, je vse lepo in prav, če pa je vzrok našemu neprestanemu tarnanju, da nimamo časa, je prav, da spremenimo »svoj življenjski slog«. Če se naučimo obvladovati čas si zagotovimo tudi rekreacijo, dejavnost, ki prinaša človeku neposredno zadoščenje pri udeležbi v kakšni svobodno izbrani razvedrilni aktivnosti. Interes je tisti, ki nam kroji razporejanje časa! Interes za uspehom pri delu – poklicni interes, pa tudi interes za polno in lepo preživljanje zasebnega časa. V prvi vrsti gre za pozitiven način razmišljanja in ravnanja, za pravilno načrtovanje in razporejanje časa, gre pa tudi za našo voljo in odnos do preživljanja vsakega trenutka.

Ravnovesje in harmonija

Ključnega pomena v življenju je ravnovesje, pri tem gre za zmernost, rednost, počitek in dejavnost. Ko smo se sposobni združiti s tokom življenja, ko prisluhnemo svojemu telesu, lahko zapolnimo praznine, ki se pojavljajo ob misli na staranje, najdemo nove vrednote, ki bi jih sicer prezrli. Potrebno se je urediti v doživljanju miru in spokojnosti, v zavestnem delu za druge, ne le zase, v srečevanju z ljudmi, srčnosti in sanjarjenju. Telo je bolj zdravo kolikor bolj ga uporabljamo. Naprezanje mišice krepi in jim daje več energije s tem pa večjo vitalnost, ki spodbuja našo telesno in duševno prožnost. Naš pozitiven notranji pogled na svet nam lahko zagotavlja srečo neodvisno od bogastva, družbenega položaja ali celo zdravja.

Elektronsko poslovanje je tema stalnica vseh dosedanjih Forumov, ki ji največ pozornosti posveča prof. dr. **Jože Gričar**. Neprestano vpet v nove razvojne in izobraževalne projekte e-poslovanja v državi, v evropskih regijah in Evropski uniji, je avtor izjemo na tekočem s stanjem in položajem te stroke pri nas kakor tudi v naprednejših delovnih sredinah.

e-poslovanje v Evropi

Letošnji Forum je profesor Gričar seznanil z »Aksijskim načrtom uvajanja e-poslovanja v Evropi do leta 2005« po katerem naj bi se evropsko malo gospodarstvo digitaliziralo z novim celovitim pristopom od nakupa do prodaje prek interneta z uporabo e-orodij povezovanja vseh poslovnih procesov. Ker sta uporaba interneta in elektronske pošte že dejstvo gre pri novih konceptih v evropskih državah zlasti za hiter dostop brez klicne linije in za bistveno pospešitev trgovanja preko e-tržnice. Za uresničitev teh ciljev pa je potrebno stabilno pravno okolje, liberalizacija telekomunikacij in posledično nižje cene dostopa ter storitve e-uprave.

V Sloveniji so zlasti opazne rešitve za plačilni promet, nakupno-prodajni proces, carinsko poslovanje, pametna kartica v zdravstvu, zapisnik o prometnih nesrečah in druge. Dozoreva čas, da se rešitve postopoma uvedejo na vseh možnih področjih in ponudi širšo uporabo ter sodelovanje bližnjim državam.

Sodelovanje evropskih držav

Evropski elektronski trg bo enoten kar bo velika priložnost slovenskih podjetij, da ponudijo na trgu svoje rešitve e-poslovanja. V ta namen nastajajo regionalne komisije in odbori z določenimi konkretnimi področji e-poslovanja, sestanki direktorjev in regionalnih oblasti za vzpostavitev skupnih raziskovalno-razvojnih projektov, ki bi se financirali iz sredstev unije. Uspešno že deluje središče za e-poslovanje univerz v Grazu, Mariboru, na Reki in v Trstu, v pripravi pa je sodelovanje univerz v regiji z naslovom eBusiness ALADIN. Praktični primer je tudi projekt STRAPAMO - vzpostavitev strateških partnerstev s srednjo in vzhodno Evropo.

E-poslovanje lahko bistveno pospeši sodelovanje med podjetji v Sloveniji in v svetu in je poslovna priložnost za Slovenijo. Razrešiti je problematiko e-logistike v Evropi in ustvariti e-poslovanju v e-regijah naklonjeno poslovno klimo. Tovrstni projekti lahko samo pozitivno vplivajo na odličnost v poslovanju posameznih podjetij, v gospodarskih stikih, javnih službah, univerzah in drugje. S kakšnimi naporji in učinki se poslovne zamisli uresničujejo v vsakdanjem življenju sta Forumu predstavila Luka Koper in VINO Kupljen Jeruzalem, izjemni organizaciji v svoji različnosti in podobne v učinku svojega dela. Vsem poznana Luka Koper, ki je po obsegu poslovanja presegla druga severno-jadranska pristanišča, je organizacija nacionalnega interesa in zato v pretežnem delu v upravljanju države kot lastnice preko 51% delnic. VINO Kupljen je firma iz Svetinje, ki jo z veliko ljubezni, volje in znanja že desetletja dograjuje lastnik sam s svojo družino in vztrajno širi svoj trg odjemalcev doma pridelanega žlahtnega vina z blagovno znamko. In kakšna so spoznanja Forumu o obeh uspešnih predstavnikih gospodarstva?

Luka Koper, ki si prizadeva dobiti znak poslovne odličnosti, se zgleduje po Rotterdamu in Hamburgu. Na podlagi potreb v radiusu 1500 km oblikuje svojo poslovno regijo in cilje. V svoji viziji postavlja v ospredje kakovost; biti najboljši v svoji regiji! Prepoznavni cilji in jasna vizija določajo Luka Koper razvojne naloge. V dejavnostih se širijo na terminale, ekonomske cone, v logistiko in finance. Kapacitete bodo povečali iz sedanjih 4 mio m² na izrabo vseh možnih površin v obsegu 16 mio m². Na trgu bodo ohranjali in še povečevali svoj delež na Madarskem, Češkem, v Austriji, Italiji, na Poljskem, Slovaškem, v Nemčiji in seveda v Sloveniji. Da pa bodo uresničevali svojo strategijo, morajo ostali kakovostni ponudniki celovitih luških storitev in pridobiti status EU pristanišča (www.luka-kp.si)

Družinsko podjetje **VINO Kupljen** je spoznalo, da je možno dosežati odličnost in uspešnost tudi v vinogradništvu kot tradicionalni kmetijski dejavnosti Slovenije. Učinki so odvisni od obsega proizvodnje, obvladovanja specifičnega trga in razvojne vizije. Obsegu proizvodnje je Slovenija bistveno bolj naklonjena kot je bila to prejšnja domovina, vendar bi bilo potrebno v zakonodaji v večji meri upoštevati specifičnost kmetijske

proizvodnje in njeno vpetost v okolje. V veliko pomoč pri obvladovanju trga vina bi lahko ponudila država zlasti takrat, ko je potrebno meddržavno dogovarjanje in je v nevarnosti blagovna znamka ali odtujitev razpoložljivih površin za vinograde. Sami vinogradniki morajo biti na trgu dolgoročno prisotni v vseh oblikah trgovanja z vinom z vključno gostinskimi lokali in gostinskim osebjem, ki ne streže ampak prodaja. Uresničevanje vizije družinskega podjetja pa je odvisno predvsem od znanja sodelujočih, njihovem interesu za svoj osebni razvoj in kariero v družinskem podjetju, njihovega svetovljanstva, povezanega z identiteto domačega kraja in razvoja kakovosti izdelkov ter s tem image družinskega podjetja (www.vino-k.de)

Slovenci smo v položaju, ko se dejansko spreminja psihološki okvir naših ciljev in perspektiv, ugotavlja prof. dr. **Janek Musek**. Naš primerjalni standard jugoslovanske skupnosti, socialističnega in manj razvitega sveta se je zamenjal s standardom najrazvitejših držav v svetu. Slovenija ne razpolaga z dvema pomembnima dejavnikoma razvijanja odličnosti, to sta že dosežena tradicija visoke odličnosti in kritična masa koncentracije potencialov za odličnost. Na drugi strani pa ima praktično vse druge potencialne možnosti in pogoje za razvijanje odličnosti. Slovenija se mora usmerjati predvsem v oblikovanje miselnosti za odličnost; ta miselnost aktivira vedenjske vzorce, s katerimi bomo lahko uresničevali cilje odličnosti. Nedvoumno se je pojavil premik v ocenjevanju relativne pomembnosti potenčnih vrednot, ki so povezane z individualnim uveljavljanjem, uspešnostjo in dosežki: to je trend, ki dejansko spremlja uveljavljanje demokracije in tržne ekonomije in je razviden zlasti pri mlajših generacijah. Po drugi strani pa imajo v Sloveniji že po tradiciji velik pomen vrednote delavnosti, marljivosti in poštenosti. Vrednostna orientacija je v naši družbi dovolj kompatibilna z razvijanjem odličnosti, omejena pa je z ostanki egalitarne miselnosti in težnjo po zaslužku na lahek način. Zelo močno je treba poudariti, da se miselnost za odličnost lahko gradi le na povezovanju dosežkov s trdom in prizadevanjem, medtem ko je bohotenje miselnosti, ki dosežkov ne povezuje s prizadevanjem, prava smrt za odličnost. Usmerjenost k dosežkom elegantno premošča morebitno razhajanje med storilnostno naravnostjo in naravnostjo k mojstrstvu, k obvladovanju in virtuoznosti. Zgolj težnja k dosežkom še ne more spodbuditi odličnosti, če dosežek ne prinaša tudi visoke stopnje notranjega zadovoljstva.

Razmere, da bomo efektivno zaposlili vse strokovnjake, moramo šele ustvariti.

Odličnost zahteva sposobnost in znanje, toda zelo *velik skok na področju znanj ne bi veliko pomagal, ker ne razpolagamo z mehanizmi, ki bi to znanje lahko res učinkovito pretvorili v ekonomski skok*. Razmere, da bomo lahko v gospodarstvu in okoli njega efektivno zaposlili vse strokovnjake, ki jih lahko izšolamo, moramo šele ustvariti. Za razvijanje odličnosti potrebujemo še nekaj več kot motiviranost, znanje, sposobnosti in ustvarjalnost, potrebujemo modrost katere probleme je treba reševati. V spoznanju, da je za Slovenijo dobro, če razvija standarde odličnosti, je skrita tudi modrost.

Ob vstopanju v Evropo morajo imeti slovenske gospodarske družbe jasno opredeljene svoje razvojne strategije za vsak trg, proizvod in storitev pravi prof. **Volker Gehmlich**. Strategije morajo biti dolgoročne, izdelane na podlagi dejanskih razmer, ugotovljenih in utemeljenih z ustreznimi analizami. Strategije morajo imeti alternative, da so prilagodljive spremembam na trgu, tej osnovi pa mora slediti ustrezna organizacija.

Ob dinamičnih spremembah, ki jih povzroča globalizacija, je pomembno, kako ravnamo z ljudmi, da uspešno premagujejo zunanje izzive, ki se pojavljajo vse bolj izrazito in vse večkrat v svetovnem turbulentnem okolju, pravi dr. **Boris Dular** v svojem prispevku odličnost kot rezultat vlaganj v človeške vire. Uspeh v konkurenčni tekmi bo odvisen od uspešnosti ali zadovoljitve potreb različnih interesnih skupin, to je zaposlenih, potrošnikov, investorjev, lastnikov, vplivnih skupin in zakonodajalcev. Značilnosti organizacije prihodnosti bodo temeljile na vrednotah in ljudeh, ki bodo spodbujeni k učenju, odgovornosti in ustvarjalnosti. V ljudi bo potrebno več vlagati, da bodo s svojimi znanji konkurenčni na trgu delovne sile in v okoljih kjer jih organizacije zaposlujejo. Ozko strokovno znanje si bodo ljudje širili s poznavanjem in upoštevanjem kulturnega okolja v katerem ali s katerim poteka poslovanje. Temu primerno bodo oblikovali kulturo lastnega podjetja ter njegove vrednote, ki bodo temeljile na partnerstvu z vsemi vključenimi v procese podjetja. Organizacijska kultura je vsebinski okvir, ki definira specifičnosti organizacije v mišljenju, vrednotah in delovanju ter odpira vprašanja pripadnosti podjetju in medsebojnemu zaupanju zaposlenih. Razvoj te kulture je povezan s strategijo podjetja, zato je potrebno razviti procese vodenja, ki bodo sproščali raznolikost odločanja in uvesti sisteme, ki bodo spodbujali globalno razmišljanje in delovanje. Prav temeljito poznavanje kulturnega okolja, vrednot in siceršnje poznavanje sistema in okolja, v katerem globalno podjetje deluje, je temelj za uspešno menedžersko delovanje. V korist ciljev in strateških usmeritev v podjetju, je zato zagotoviti metode in sisteme, ki omogočajo razvoj sposobnosti in učinkovito razvijati potenciale posameznika. Vlaganja v izobraževanje in usposabljanje zaposlenih so torej nujna in učinkujejo na strokovno rast, pripadnost podjetju, zaupanju v vodstvo in medsebojne odnose. Rezultati raziskovanja v Krki in Revozu to tudi potrjujejo.

O novih poslovnih možnostih je na Forumu razpravljala mag. **Janez Kure**, eden tistih, ki dobro poznajo metode za izboljšanje poslovanja in jih v praksi tudi uporabljajo. Cilj je doseči čim krajši pretočni čas in skupni dobavni rok za vsak izdelek, ki se ustvari v tovarni. Za doseganje želenih ciljev pa je potrebno spremeniti pravila kot npr. nekdanje pravilo »vsak mora delati hitreje, trše in več ur, če želimo izvršiti delo v krajšem času« je potrebno zamenjati za novo, ki pravi »poiskati je potrebno vse možne nove načine delovanja v podjetju s ciljem skrajšati pretočne čase oziroma dobavne roke«. Novo pravilo zahteva reorganizacijo poslovanja ter opustitev strategije s ciljem povečevanja obsega in zniževanja stroškov. Namesto teh ciljev zahteva nova strategija najdbo novih načinov dela v predelani, novi organizacijski strukturi podjetja: uvedba celične organizacije in timskega dela, vsi delavci naj obvladajo čim več delovnih operacij, skrbništvo namesto vodenja, terminiranje v celicah, odprava nedovršene proizvodnje, preglednejša kontrola kakovosti. Spremeniti se morajo tudi pravila za določanje izkoriščenosti kapacitet in optimalnih proizvodnih količinah. Napačno je načelo, da morajo stroji in ljudje ves čas delati, namesto tega pravila je upoštevati pretočni čas materiala (čakalni in proizvodni) in dobavne roke, zmogljivosti pa morajo biti temu prilagojene (primer blagajn v super marketih). Za vsako spremembo, ki jo zahtevajo nova pravila se najprej izdela analizo problemskega stanja saj brez dobrega poznavanja tovarne ni pametno ničesar menjati. Tej fazi sledi ugotovitev proizvodnega takta, ki ga določimo z časom dobave na enoto izdelka. Sledijo vodila za oblikovanje celic in izbor strojev.

Po mnenju prof. dr. **Janeza Bogataja** ima Slovenija bogato gospodarsko, družbeno in duhovno dediščino odličnih izdelkov in storitev s katerimi je dobro prepoznavna v Evropi in v svetu kot npr. po mojstrskih kranjskih klobasah po dunajskih kioskih in avstralskih krčmah, lipicanci, suha roba iz Ribnice, žebjarstvo, platno, maslo, čipke, pipe za tobak, hrastovina in kostanjevina, ribištvo, termalna kopališča, pragozdovi, mizarstvo, sodarstvo, sitarji in kostajnarji. V veliko večji meri kot to počnemo danes, bomo morali že jutri vpletati vse take in podobne primere v ponudbo globalnemu svetu. Kajti odličnost ne argumentirajo le sodobni izdelki in neka trenutna kakovost ampak prav vpetost v razvojno kontinuiteto, izvirajočo v bolj ali manj oddaljenih obdobjih zgodovinskega razvoja. Primeri odličnosti v dediščini zato ne smejo biti razumljeni kot nostalgичno spogledovanje s preteklostjo ali iskanje kuriozitet ampak kot tehtni argumenti, sestavine za oblikovanje višje ravni sodobne samozavesti menedžerjev, zavesti, ki nima le gmotne, ekonomske, finančne ...ampak tudi kulturno komunikacijske razsežnosti. Žlahtnost v slednje vnaša razsežnost dediščine, ki dokazuje in potrjuje našo razpoznavnost v zgodovinskem razvoju. To pa je lahko eno najpomembnejših orodij, ki preprečujejo utopitev v globalizacijskih procesih.

O Modelu slovenske odličnosti so na Forumu pod vodstvom dr. Janeza Gabrijelčiča razmišljali akad. dr. Matjaž Kmeclj, akad. dr. Jože Krašovec, dr. Ivan Turk, dr. Bogdan Topič in načelnik upravne enote v Trebnjem g. Rman.

Vrednote slovenstva

Za **akademika Kmeclja** so vrednote slovenstva in njihov razvoj bistvena sestavila modela slovenske odličnosti. V številnih nasprotjih znotraj države je v času in prostoru težko določiti splošne, za vse sprejemljive vrednote, tudi ni vedno od vseh priznana neka odličnost in, gledano zgodovinsko, se je marsikatera slovenska odličnost prej dokazala v tujini kot doma. Med številnimi vrednotami slovenstva izstopata ustvarjalni odnos do slovenskega jezika in povezav Slovencev z drugimi narodi

Negovanje samozavesti

Slovenski narod je preživel v izjemno nenaklonjenih razmerah zaradi svojih vrednot, trme in samozavesti. To je pomemben zgodovinski kapital, ki ga je negovati, bogatiti in uporabljati tudi v današnjih razmerah. Zavedati se moramo dejanskega stanja slovenstva in nujnosti njegovih povezav s svetom. Prav te elemente pa je upoštevati tudi pri oblikovanju modela slovenske odličnosti, je ocenil **akademik Krašovec**.

Presoja slovenske odličnosti

Profesor Turk ocenjuje za nujno, da so sestavni in najpomembnejši deli modela slovenske odličnosti *ustvarjalnost* kot trajno zmožnost delovanja, *spodbujevalnost* kot podpiranje lastne ustvarjalnosti in *moralnost* kot etično izhodišče vsakemu delovanju. Poudaril je še pomen sodil za presojo slovenske odličnosti kot tudi pomen izbora institucij, ki bodo presojale.

Kakovost vladanja

V modelu slovenske odličnosti se mora izkazovati odličnost slovenskega menedžmenta in kakovost vladanja v podjetjih. O tem ne moremo soditi sami pač pa moramo upoštevati ocene globalnega trga, je menil **dr. Topič**

Odličnost države

Sestavni del modela slovenske odličnosti je po mnenju **Rmana** tudi delovanje oblasti, ki svojo kakovost izkazuje preko partnerstev, pristopov, predstavljanja, učinkovitosti institucij oblasti in njihove osredotočenosti na pomoč in zaščito prebivalstva. Odličnosti se bo oblast približevala s stalnim izboljševanjem organizacijske kulture svojih institucij kot služb gospodarstva, ki se nenehno izpopolnjujejo v informacijski tehnologiji, logistiki poslovnih procesov in pravni zaščiti državljanov in državljanov.

Kako ohraniti majhen narod v Evropi?

Človek se nenehno osebno in poslovno povezuje z znanci, tovariši, prijatelji, delodajalci, delojemalci, strankami in oblastjo, pa vendar vedno ostane svojstvena osebnost. Prav tako je s slovenskim narodom, povezanim z drugimi narodi Evrope na globalnem trgu. Vedeti moramo, kaj Evropa in globalni trg v nas vidita, cenita in priznavata kot našo posebnost. Na vrednotah in posebnostih pa moramo skrbno razvijati model slovenske odličnosti ter ga vgrajevati v identiteto Slovenije

Trajnostni razvoj socialnega miru pogojujejo kolektivna pogajanja, davčna reforma in zdravstvena reforma, je poudaril predsednik Gospodarske zbornice Slovenije mag. **Jožko Čuk**, ko je Forumu podal nekaj podatkov o organiziranosti zbornice in o današnjih gospodarskih gibanjih v Sloveniji.

Gospodarska zbornica Slovenije je organizirana v trinajstih območnih zbornicah in sedemindvajsetih združenjih. Razpolaga z kakovostnimi informacijami, ki so potrebne gospodarstvu za nastopanje na zanimivih trgih in jih posreduje na spletnih straneh, na posvetih in v izobraževalnih oblikah sodelovanja.

Za gospodarski razvoj Slovenije so izjemno pomembne investicije, zlasti v prometne povezave, internet, telekomunikacije in energetiko. Vhodne investicije so v preteklem letu znašale 5, izvozne pa eno milijardo dolarjev, kar pomeni, da je zanimiva Slovenija za investitorje. Zdaj Slovenija dosega že 70% družbenega bruto proizvoda na prebivalca v Evropski uniji ali 16.310 EUR (Evropa 22.500.- EUR). Povprečna mesečna bruto plača v Sloveniji v industriji 1.041.- EUR. V strukturi družbenega bruto proizvoda je prispevek kmetijstva 3%, gradbeništva 6%, industrije 31% in storitev 60%. Uvoz iz Evropske unije je 68% celotnega uvoza medtem ko Slovenija izvozi na to področje 59% svojega izvoza. Pomemben je tudi slovenski izvoz v države nekdanje Jugoslavije, ki je dosegel 18% celotnega izvoza Slovenije. Imamo 6,4% nezaposlenih in trenutno 7,5% inflacijo. V razvoj človeških virov vlaga Slovenija znatna sredstva, saj ima 87.572 študentov kar je 57 študentov na enega profesorja. S tem ne bi smeli biti zadovoljni saj imajo povprečno države le 16 študentov na enega profesorja, razvite pa celo samo 10. S pristopom k Evropski uniji bo Slovenija predstavljala 0.4% prebivalcev unije, 0.3% njenega DBP in 0.7% njenega zunanjetrgovinskega prometa. S programom e-SLOG si Zbornica prizadeva, da bo slovensko gospodarstvo čim prej povezano s svetovnim po spletnih straneh kar bo zmanjševalo administrativne postopke. e-SLOG program bo poenotil in internacionaliziral naročilnico, dobavnico, račun in plačilni nalog poleg tega pa bo pozitivno deloval na posodobitev davčne, carinske in statistične elektronske obdelave podatkov (www.gzs.si/eu). V pripravi na vstop v EU je pomembno računati z dejstvom, da bo potrebna tudi sprememba nekaterih dosedanjih meddržavnih sporazumov kot npr. EFTA, CEFTA, pribaltiški sporazum in drugi. Predsednik je ob koncu menil, da potekajo priprave za vstop slovenskega gospodarstva v Evropsko unijo na primeren način, pravočasno in kakovostno.

Nagrajeni Begrad d.d. Novo mesto

V imenu Forumu je tudi letos predsednik Gospodarske zbornice podelil nagrado podjetju, ki je zaposlilo največ delavcev na področju Dolenjske in Bele krajine. Prejela jo je gradbena delniška družba Begrad d.d., ki je v letu 2002 na novo zaposlilo 59 delavcev.

Letošnji Forum je zaključil »festival odličnosti«, ki ga je vodil **Peter Frankl**, odgovorni urednik časnika Finance. S pronicljivimi vprašanji direktorjem Danfossa d.o.o., Adria Mobil d.o.o., Plastoforma d.o.o. in Kople d.d. je poskušal Forumu prikazati odličnost teh gospodarskih družb in njihovih managerjev: s kom se primerjajo in kje iščejo svoje korenine? So pomembna za uspeh čustva direktorjev? Kam vodi sedanje dobro življenje ter trenutni socialni mir – se le-ta lahko preobrne proti ljudem in razvoju? Ali lahko pride do notranjih trenj, če se razmere poslabšajo zaradi pričakovane zdravstvene reforme, davčne reforme in novih socialnih pogojev? Kako

bomo živel v Evropi, če slabše, zakaj v Evropo gremo? Zakaj so poslovna poročila gospodarskih družb praviloma dobra, so odraz dejanskega stanja in če so, zakaj so potem ljudje brez dela?

Direktorji so na ta zahtevna vprašanja dokaj enotno odgovarjali in skoraj enako ocenili pričakovane razmere. Oni sami in njihove gospodarske družbe se primerjajo z najboljšimi s katerimi se srečujejo na trgu doma in v tujini. Stalna primerjava rezultatov svojega dela z odličnimi, večjimi in boljšimi poslovnimi partnerji spodbuja njihova prizadevanja, jim ne da miru in jih čustveno povezuje z gospodarsko družbo ter okoljem v katerem ustvarjajo. V družbah nastaja tako času primerna organizacijska kultura, ki pozitivno vpliva na delo zaposlenih in na dosežen socialni mir. Poslabševanje socialnih razmer ob napovedanih reformah bo zahtevalo nova pogajanja med zaposlenimi, lastniki in managerji, nove tržne programe v gospodarskih družbah in nove, dodatne napore menedžmenta, da bo ohranjal in povečeval učinke dela. V Evropsko unijo moramo, saj je to naša tržna priložnost, zato pa moramo biti pripravljeni stopiti tudi korak nazaj zato, da bi dolgoročno lahko hitreje napredovali. Prav vstopanje v Evropsko unijo je lahko možnost, da število nezaposlenih še zmanjšamo saj se bo še bolj kot sedaj, potrebno prilagajati evropskim dobavnim rokom. Temu primerno bo prilagojen nov delovni čas zaposlenih, ki bodo svoje osebne potrebe morali v večji meri kot do sedaj podrežati možnim zaslužkom. Pomembno je zaupati v lastne sposobnosti, se ne ustrašiti naporov in težav ter se neprestano primerjati z odličnimi.

Namesto zaključka

Strateškega pomena v sedanjem času je vstopanje Slovenije in njenih gospodarskih ter državnih organizacij v Evropsko unijo in procese globalizacije. Na vseh nivojih vodenja in upravljanja nastajajo nove zamisli, nove želje pa tudi strahovi in dileme. Iz tega razloga je potrebna dodatna motivacija katere sestavni del so tudi ideje in zamisli Foruma na Otočcu, še posebno pa njegove pobude za oblikovanje modela slovenske odličnosti. Odličnost je povezana z inovativnostjo, z razmišljanjem in delovanjem, ki išče vedno kaj novega, boljšega, skratka nikoli dokončana zgodba.

Pripravi Joža Miklič